

Mete Ergin (28 Mart 1934 - 5 Ekim 2015)

Çevirmen. Robert Kolej mezunudur. Bir süre Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Filolojisi bölümünde eğitim gördü. Jack London, Mihail Şolohov, Ernest Hemingway, Bertrand Russell, Bernard Shaw, Erskine Caldwell, O'Henry gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı.

Mete Ergin'in İngilizceden (*War and Peace*, Louise Maude-Aylmer Maude çevirisi) yaptığı *Savaş ve Barış* çevirisi, ilk olarak 1996 yılında Engin Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır.

Yordam Kitap'ta
Metem Ergin evirileri

Jack London

Martin Eden

John Barleycorn

Yol-İstiridye Korsanları

Ataların Tanrısı

Kurt Dölü

Beyaz Diş

Yanan Gün

Vahşetin Çağrısı

Mihail Şolohov

Durgun Don (4 cilt)

(Ocak 2018)

LEV TOLSTOY

SAVAŞ VE BARIŞ

ROMAN

TÜRKÇESİ
METE ERGİN

DÖRDÜNCÜ CİLT
(DÖRDÜNCÜ KISIM)

*yordam
edebiyat*

Yordam Edebiyat: 16 • Savaş ve Barış IV • Lev Tolstoy
ISBN 978-605-172-174-3 (Tk) - ISBN 978-605-172-180-4 • *Türkçesi*: Mete Ergin
Düzeltilme: Dilan Keyvan - Nuray Önođlu - Yađmur Yıldırımday
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni*: Gönül Göner
Birinci Basım: Aralık 2016 • *İkinci Basım*: Ekim 2017
© Yordam Kitap, 2016

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Çađalođlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • Faks: 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

---

Baskı: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti. (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

SAVAŞ VE BARIŞ

ROMAN

DÖRDÜNCÜ CİLT
(DÖRDÜNCÜ KISIM)

BİRİNCİ BÖLÜM

I

O günlerde Petersburg yüksek sosyetesinin doruklarında Rumyantsev'in, Fransızların, Mariya Fiyodorovna'nın, Çareviç'in ve daha başkalarının ayrı ayrı oluşturduğu gruplar arasında karmakarışık bir çekişme, hem de hiç görülmedik şiddette bir çekişme sürüyor, ama her zaman olduğu gibi, saraylı aylaklar takımının her sesi bastıran uğultusu arasında kaynayıp gidiyordu. Gerçek yaşamla, daha doğrusu gerçek yaşamın gölgesiyle bile, arasında ancak zar zor bir ilinti kurulabilen günlük Petersburg yaşamı tıpkı eskisi gibi devam edegeldiği için, Rus ulusunun içine sürüklendiği zorluklarla tehlikeleri buradaki yaşantıya bakarak kestirebilmek çok zor, hatta neredeyse olanaksızdı. Aynı kabul törenleri, aynı balolar, aynı Fransız tiyatrosu, aynı saray yaşantısı, hükümet çevrelerinde aynı çıkar çatışmaları ve aynı entrikalar eskisi gibi sürüp gidiyordu. Gerçek durumun ne derece korkulu olduğunu akıldan çıkarmamak gerektiğini sadece en yüksek makamlarda bulunanlar bir parça düşünür gibi görüyorlardı. Böyle zor durumlarda iki imparatoriçenin* nasıl da birbirleriyle taban tabana zıt davranışlarda bulunduğuna ilişkin hikâyeler kulaktan kulağa fısıldanıyordu. Ana İmparatoriçe Mariya Fiyodorovna kanatları altına aldığı yardım kuruluşlarıyla eğitim kurumlarının selametleri bakımından, bunların Kazan'a nakledilmelerinin sağlanması yolunda gerekli her türlü önlemin alınması emrini vermişti; hatta bu kurum ve kuruluşların tüm eşyaları toparlanıp denk bile yapılmış bulunuyordu. İmparatori-

---

* İki imparatoriçeden biri olan Ana İmparatoriçe Mariya Fiyodorovna, Çar Pavel'in dul eşi idi; ikinci imparatoriçe, Çar I. Aleksandr'ın eşi, Yelizaveta Alekseyevna ise Çar'la evlenmeden önce Badenli bir Alman prensesi idi. -çev.

çe Yelizaveta Alekseyevna'ya, "Haşmetmeablarının" devlet kuruluşları konusunda ne buyurdıkları sorulduğunda ise, "Haşmetmeabları", artık herkesin alışageldiği üzere, yine bir Rus yurtseveri* kesilerek, devlet kuruluşları Hükümdar Hazretlerinin sorumluluk alanı içinde kaldığından kendisinin bu konuda bir şey söyleyemeyeceği, ama şahsı söz konusu olduğunda, Petersburg'u en son kendisinin terk edeceği beyanını lütfetmişlerdi.

26 Ağustos'ta, yani tam da Borodino Muharebesi'nin yapıldığı gün, Anna Pavlovna suare veriyordu; gecenin en ilginç gösterisini de Çar Hazretlerine hediye olarak gelen Aziz Sergey ikonu mü-nasebetiyle Moskova Metropolitanin, bu ikonla birlikte yolladığı mektubun "inşat edilmesi" oluşturacaktı. Metropolitan cenaplarının bu mektubuna o sıralarda, gerek kilise edebiyatı açısından, gerek yurtseverlik edebiyatı açısından bir belagat örneği diye bakılıyordu. Mektubu "inşat edecek" kişi, kendisi de zaten bir belagat ustası sayılan Prens Vasili idi. (Prens Vasili'nin İmparatoriçe Hazretlerinin huzurunda da birkaç kez böyle "inşat" sanatı gösterisinde bulunmuşluğu vardı.) Prens sözüm ona sanatı ise, sözcükleri, anlamlarını göz önüne almaksızın, ağıt yakar gibi acıklı bir ton ile yumuşak bir mırıltı arasında gidip gelen davudi bir sesle bir-biri ardınca sıralamaktan ibaret olduğu için de acıklı tonun hangi sözcüğe, yumuşak mırıltının hangisine denk düşeceği artık tamamıyla şansa kalırdı. Anna Pavlovna'nın suarelerinde yer alan her şeyin nasıl siyasal bir önemi varsa, bu "inşat"ların da öyle siyasal bir önemi vardı. Suareye katılacak olan önemli birkaç kişi, Fransız tiyatrosundan ayaklarını hâlâ kesmedikleri için herkesin önünde utandırılacaklardı; akılları başlarına getirilecek, yurtseverlik duyguları yeniden canlandırılacaktı. Davetlilerin büyük bölümü geldiği halde, beklediklerinin hiçbirini salonunda göremeyen Anna Pavlovna bu yüzden "inşat" gösterisini başlatmıyor, konuklarını oyalamak için genel ilgiyi çekecek konular ortaya atıp bu tür konuşmaların çarklarını yağlıyordu.

* Aslen Alman olan İmparatoriçe Yelizaveta Alekseyevna, ikide birde Rus yurtseveri kesilme alışkanlığını I. Aleksandr'la evlendikten sonra edinmişti tabii. -çev.

Kontes Bezuhova'nın ciddi rahatsızlığı Petersburg'da günün haberini oluştuyordu. O güne dek hiçbir toplantıyı kaçırmayan, bütün toplantıların vazgeçilmez süsü Kontes Bezuhova birkaç gün önce ansızın hastalanıverince, toplantılardan bazılarına katılmamıştı. Söylentilere bakılırsa hiç kimseyi kabul etmeyen Kontes Hazretleri tedavi olmak için Petersburg'da bunca seçkin Rus hekimini dururken, tutup kendini bir İtalyan hekimin ellerine teslim etmişmiş ve bu hekim Kontesi hiç alışılmamış, yepyeni bir yöntemle tedavi ediyormuş.

Güzelliğiyle canlar yakan Kontesin hastalığının, iki kocalı olmanın sebep olduğu karışıklıktan kaynaklandığını, İtalyan hekimin uyguladığı tedavinin de bu karışıklığı gidermeye çalışmaktan ibaret olduğunu salonda bulunanlar içinde bilmeyen yoktu aslında ama böyle bir bilgiyi Anna Pavlovna'nın salonunda ağzından kaçırmak kimin haddine? Ağızdan kaçırmak şöyle dursun, bunu düşünmeye bile cüret edemezdi kimse.

"Zavallı Kontesin durumu kötüyümüş diyorlar. Doktor, *angina pectoris** lafı ediyormuş."

"Anjin mi? Demeyin, bu çok kötü bir hastalıktır!"

"Dediklerine bakılırsa iki rakip bu anjin yüzünden birbiriyile barışmış..."

Böylece salonda bir anjin lafıdır gidiyordu, görünüşe bakılırsa bu lafı etmekten pek zevk alıyordu herkes.

"Benim duyduğuma göre İhtiyar Kontun durumu içler acısıymış. Doktor kendisine Kontesin durumunun ne kadar ciddi olduğunu söyleyince çocuklar gibi ağlamış."

"Ah ah, kaybedersek yazık olacak! Çok güzel kadını doğrusu!"

O sırada Anna Pavlovna bunların yanına yaklaştı ve:

"Zavallı Kontesin sözünü ettiğinizi duydum da," dedi, "birini yollayıp sordurmuştum. Bana verilen bilgiye göre durumu iyiye gidiyormuş. Ah, dünyanın en tatlı kadınlarından biridir o, buna hiç kuşku yok!" diye sözünü sürdürürken de Elen'i böyle uluorta övmekle biraz aşırıya kaçtığını belli etmek istercesine hafifçe

* *Angina pectoris*: hunnak-ı sadr (nöbetli göğüs ağrısı). -çev.

gülümsedi. “Gerçi onunla ayrı saflardayız, ama bu onun hakkını teslim etmeme engel değildir,” dedi ve hemen ardından, “Bir türlü mutlu olamadı zavallıcık!” diye de ekledi.

Anna Pavlovna'nın bu son sözleriyle, Kontesin hastalığını örten giz perdesini hafifçe aralamak amacı güttüğünü sanan patavatsız bir genç, tanınmış doktorlardan hiçbirinin çağrılmayıp, Kontesin, belki de tehlikeli sonuçlar doğurabilecek tedavi yöntemleri uygulayan bir şarlatana teslim edilmiş bulunmasına şaşırtığını söylemek gafletinde bulundu.

Bulunduğu yerden o zehirli diliyle ta gencin bulunduğu yere kadar şimşek gibi yetişiveren Anna Pavlovna, “Belki sizin haber alma kaynaklarınız benimkinden daha iyidir ama,” dedi toy gence; “size şu kadarını, hem de yetkili bir ağza dayanarak söyleyeyim ki, o doktor son derece bilgili, mesleğinin ustası bir adamdır. Aynı zamanda, İspanya Kraliçesi'nin de özel hekimi olur kendisi.”

Toy adamı böylece yerin dibine batırdıktan sonra Anna Pavlovna küçük bir gruba yaklaştı. Bu gruptakileri çevresine toplamış olan Bilibin onlara Avusturyalılar üzerine bir nutuk çekmekteydi ve kırışık alın derisinin gevşemeye yüz tutmuş oluşu onun yine o “cevher”lerinden birini yumurtlamaya hazırlandığının belirtisiydi.

Petersburg'da “*les héros de Pétropol*”^{*} diye tanınan Wittgenstein'in Fransızlardan ele geçirdiği Avusturya sancaklarının^{**} Viyana'ya yollanması münasebetiyle Viyana hükümetine verilen yazılı notayı kastederek, “Bence çok sevimli,” dedi Bilibin.

Anna Pavlovna hemen, “Neymiş o sevimli olan?” diye sorarak, kendisinin daha önce de duyduğu nüktenin buradakiler tarafından da iyice duyulması için gerekli sessizliği sağlamış oldu.

Bunun üzerine Bilibin kendi kaleminden çıkma notanın yine kendisine ait olan nükteli cümlesini kelime kelime tekrarladı:

* Fr. Petropol kahramanı; Petrograd ya da çoğunlukla Petersburg denilen kente Fransız hayranı yüksek sosyetenin ukaları “Petropol” diyorlardı. –cev.

** Wittgenstein, 18-19 Haziran 1912 tarihinde, Oudinot komutasındaki Fransız kolordusuna karşı giriştiği başarılı bir çarpışma sonunda, bu Avusturya sancaklarını Klastitsi'de ele geçirmişti. –cev.

“İmparator, Avusturyalılara sancaklarını geri vermektedir,” diyerek etkiyi artırmak için bir an durdu ve nükteyi patlattı: “*Doğru yolu bırakıp saptıkları** için yanlış yol üzerinde bulduğumuz dost sancakları!”

“Gerçekten de sevimli!” diye görüşünü bildirdi Prens Vasili.

Tam o sırada, Prens İpolit** herkesi şaşırtacak kadar yüksek sesle, “Belki de Varşova yoludur bu,” diye damdan düşer gibi bir laf attı ortaya. İpolit’in bu sözüyle ne anlatmak istediğini hiç kimse anlayamadığı için herkes şaşkın bir ifadeyle gözlerini ona dikti. Prens İpolit de onlarınkine benzer bir şaşkınlık içinde, ama aynı zamanda keyifli keyifli çevresini süzüyordu. Sözlerinin ne anlama geldiğinden kendisi de en az çevresindeki insanlar kadar habersizdi. Diplomatlık mesleğini sürdürürken, böyle hiç beklenmedik bir anda ortaya ipe sapa gelmez laf atıverenlerin “nüktedan” yerine sayıldıklarına pek çok kez tanık olduğundan, o da her fırsatta aklına ilk geleni söyleyiverirdi. ‘Bir bakarsın, eğrisi doğrusuna denk gelir, tam yerine düşer laf. Düşmese de ne gam; nasıl olsa biri çıkar, durumu düzeltir,’ diye düşünürdü. Nitekim bu sefer de öyle oldu, İpolit’in konuşmasını izleyen sıkıntılı sessizlik, Anna Pavlovna’nın beklediği ve doğru yola getirmeyi umduğu, yurtseverlik duygusu yeterince gelişmiş kişinin salona girişiyle bozuldu ve Anna Pavlovna gülümseyerek parmağını İpolit’e doğru, ‘Seni gidi seni!’ der gibilerden salladıktan sonra Prens Vasili’yi masa başına davet etti; önüne okunacak mektubu, mektubun iki yanına da birer şamdan koydurup, Prensten başlamasını rica etti. Salona tam bir sessizlik çöktü.

Prens Vasili sert bir sesle, “Bağışlayıcılığı sınırsız, yüceler yücesi İmparator Hazretleri!” diye başlayıp, itirazı olanın olup olmadığını anlamak istermiş gibi, dinleyicilerinin üzerinde şöyle bir dolaştırdı gözlerini. Ama herkes soluğunu bile tutmuştu.

---

* Kitabı Mukaddes’in Yeni Ahid bölümündeki Petrus’un 2. Mektubu’ndan (Bap 2; 15) alınan “...doğru yolu bırakıp saptılar,” sözüyle bu diplomatik notada Avusturyalılara taş atılmasının nedeni, daha önce Rusların müttefiki olan Avusturyalıların saf değiştirerek şimdi Napolyon’un ordusunda eski müttefiklerine karşı savaşıyor oluşlarıdır. –İngilizce çev.

** Prens Vasili’nin kıt zekâlı oğlu. –çev.

“Bizim için Yeni Kudüs olan Moskova, kadim başkentimiz Moskova... Mesihini kucaklıyooor!” diye salonu gümbür gümbür öttürürken, “Mesih” sözcüğünün son hecesini fazlaca vurgulamıştı Prens Vasili. “Tıpkı, hamiyetli evlatlarını kucaklayan bir ana gibi kucaklıyor veee çevreyi saran sislerin ardında senin saltanatının göz kamaştırıcı haşmetinin parladığını görereek, ulvi bir heyecaaan içindee ilahisini okuyooorr... Osanna! Rabbin ismiyle gelen mübarek olsun! Enn yücelerdeki Osanna!”

Prens Vasili son sözcükleri ağlamaklı bir sesle okumuştı.

Bilibin tırnaklarının ucunu inceliyor, oradakilerin çoğu da, acaba bir kabahat mi işledik gibilerden kaygılı gözlerle birbirlerine bakıyorlardı. Prens Vasili mektubun bir sonraki cümlesini daha kâğıttan okumadan, Anna Pavlovna, tıpkı komünyon duasına katılan bir kocakarı gibi fısıl fısıl ezberden okumaya başladı: “Varsın, Fransa’nın sınırlarından kalkıp gelen o utanmaz, o rezil Golyat...”

Prens Vasili okumasını sürdürdü:

“Varsın, Fransa’nın sınırlarından kalkıp gelen o utanmaz, o rezil Golyat ölümün dehşetini saça saça Rus topraklarını bir baştan öbür başa geçsin; bizim imanlı Rus Davudumuzun mütevazı sapanı, kana susamış bu Golyat’ın gururlu kafasını çabucak ezecektir. Ta eski çağlardan beri yurdumuzun gönencini koruyagelmiş olan Aziz Sergey’in işbu kutsal tasviri zatı devletlerine arz edilmektedir. Güçsüzlük belimi büktüğü için kendim kalkıp gelemediğime, görmekten her zaman mutluluk duyduğum zatı devletlerinin nurlu yüzünü bir kez daha göremediğime çok üzgünüm. Doğruların soyunu baki kılması ve rahmetini Yüce Hükümdarımızın üzerinden eksik etmeyerek umutlarını gerçekleştirmesi için Cenabı Hakka yakarıyorum!”

Hem yazanı, hem okuyanı övmek amacıyla bağırانlar oldu:

“Quelle force! Quelle style!”*

Anna Pavlovna’nın konukları bu dokunaklı mektubun etkisiyle coşarak, uzunca bir süre yurdun içinde bulunduğu durumu konuştular ve birkaç güne kadar gerçekleşmesi beklenen muharebenin nasıl başlayıp nasıl sonuçlanacağı üzerine tahminler yürüttüler.

* Ne kudret! Ne üslup! –çev.

“Bakın görürsünüz,” dedi Anna Pavlovna, “yarın, İmparatorumuzun doğum gününü güzel bir haberle kutlayacağız. Öyle bir önsezi var içimde.”

II

Anna Pavlovna'nın önsezi doğru çıktı. Ertesi gün sarayın özel kilisesinde İmparatorun doğum günü münasebetiyle yapılmakta olan dinî tören sırasında Prens Volkovski'yi dışarıya çağırarak, Prens Kutuzov'un kuryesinin getirdiği mektubu verdiler. Muharebenin yapıldığı gün Kutuzov'un Tatarinovarino'ya kaleme alıp aynı gün yolladığı rapordur* bu. Kutuzov, Rusların bir adım bile gerilemediğini; Fransızların kayıplarının kendi kayıplarından çok daha ağır olduğunu ve bu satırları henüz kesin bilgiler eline ulaşmadan, savaş alanından yazdığını söylüyordu. Kutuzov'un sözlerinden bir zafer kazanıldığı sonucu çıkarıldı ve herkes hazır kilisedeyken, yardımcılarından ve Ruslara nasip ettiği zaferden ötürü hemen oracıkta Cenabı Hakka şükran duaları edildi.

Anna Pavlovna'nın önsezi doğru çıktığından o gün sabahtan akşama kadar kent tam bir bayram sevinci yaşadı. Herkes zaferin kesin olduğu inancındaydı, hatta Napolyon'un yakalandığından,

---

* Tolstoy bu romanında zaman zaman tarihleri birbirine karıştırmakta, zaman zaman da aynı tarihi değişik yerlerde başka başka vermektedir. Büyük yazarın buna benzer bellek yanlışlarından birine de burada tanık olmaktadır. Kutuzov raporunu Tatarinovo'dan ayın 25'inde, yani, Şevardino Metrisi Muharebesi'nin (24 Ağustos) ertesi günü yollamıştı. Dolayısıyla, bu raporda, Borodino Muharebesi'nde ölen Bagratyon, Tuçkov ve Kutaysov'un ölümlerinin yer alabilmesi mümkün değildir, çünkü Borodino Muharebesi 26 Ağustos'ta yapılmıştır. Yine aynı biçimde, Borodino Muharebesi'ne ilişkin haberlerin de 27 Ağustos sabahı Petersburg'a ulaşabilmesi o günkü koşullarda fiziksel olarak mümkün değildir. Burada Tolstoy'un bir başka yanlışlığı da, I. Aleksandr'in doğum günü (ki, 12 Aralık'tır) ile isim gününü birbirine karıştırmış olmasıdır. Burada doğum günü diye sözünü ettiği isim gününün gerçek tarihi ise 27 Ağustos değil, 30 Ağustos'tur. Tolstoy eğer Anna Pavlovna'nın suaresini 26 Ağustos yerine 29 Ağustos tarihine denk getirmiş olsaydı, bu tarih karışıklıklarının hiç değilse bir bölümünden kurtulmuş olacaktı, çünkü Kutuzov'un raporu gerçekte Petersburg'a 30 Ağustos tarihinde ve İmparatorun “doğum günü” değil, “isim günü” münasebetiyle kilisede yapılan dua sırasında ulaşmıştır. –İngilizce çev.

tahttan indirildiğinden ve Fransa'nın başına yeni bir hükümdar seçmek gerektiğinden bile söz edenler vardı.

Çarpışmaların uzağında, saray yaşantısı koşulları içinde olayların gerçek boyutlarıyla –eksiksiz fazlasız– yansıtılabilmesi çok zordur. Böyle koşullarda, genel nitelikli büyük olaylar farkına varılmadan getirilip özel nitelikli küçücük bir olaya indirgeniverir. İşte bu sefer de Rusya İmparatorluk Sarayına bağlı nedimlerin ve nedimelerin sevinçleri sadece zaferin kazanılmış olmasından değil, aynı zamanda, zafer haberinin Çar'ın doğum gününe rastlamış olmasından ileri geliyordu ve bu yönden duyulan sevincin hiç de zafer sevincinden aşağı kalır yanı yoktu. Hani, birisi düşünüp taşınıp güzel bir sürpriz hazırlayayım dese, ancak bu kadar olurdu.

Kutuzov'un raporunda sözünü ettiği Rus kayıpları arasında Bagratyon'un, Tuçkov'un ve Kutaysov'un adları da geçiyordu. Petersburg'un sosyetik yaşantısı içinde, savaşın bu acı yönü de derhal getirilip tek bir olaya indirgeniverdi: Kutaysov'un ölümüne. Çünkü Kutaysov'u tanımayan yoktu; çünkü Kutaysov, İmparatorun sevdiği bir insandı; çünkü Kutaysov gençti ve ilginç bir kişiliği vardı. O gün, karşılaşanların birbirlerine söyledikleri ilk sözler şunlar oluyordu: “Ne harika bir rastlantı yani, olsa olsa bu kadar olur! Tam da ayın sırasında! Ama Kutaysov'un ölümü büyük kayıp doğrusu! Çok yazık oldu, çooook!”

Prens Vasili ise kendini peygamber yerine koyup, “Kutuzov için ben ne demiştim sizlere?” diyerek göğsünü gere gere dolaşıyordu ortalıklarda. “Napolyon'u yenebilecek biricik insan Kutuzov'dur, ben de her zaman bunu söylemişimdir!”

Gelgelelim, ertesi gün ordudan hiçbir haber çıkmayınca, keyifleri kaçır gibi oldu. Bu belirsizlik yüzünden Çar Hazretlerinin üzülmeye, tüm saraylıların üzülmeye yetiyordu.

“İmparatorumuzun durumunu bir düşünsenize!” demeye başlayan ve daha evvelsi gün Kutuzov'u yere göğe koyamayan bu insanlar şimdi de İmparatorun kaygılanmasına sebep oldu diye onu yerin dibine batırıyorlardı. O güne dek hep Kutuzov'a arka çıkan Prens Vasili ise, o gün Kutuzov'un adı geçtikçe, hiç oralı olmayıp

susmayı yeğledi. Üstelik sanki tüm olaylar Petersburg sosyetesini üzmemek için elbirliği etmiş gibi, o akşam bir de korkunç haber alındı. Sanki matahmış gibi Petersburg sosyetesinde dillerden düşmeyen o korkunç hastalık, Kontes Elena Bezuhova'yı aniden götürürmüştü. Büyük toplantılarda, kalabalık arasındayken resmî bir dille, Kontes Bezuhova'nın ani bir *angina pectoris* krizi yüzünden öldüğü konuşulurken, dar çevrelerde çok daha başka bir sebepten söz ediliyordu: İspanya Kraliçesi'nin özel hekimi olan o İtalyan, hazırladığı özel ilacın istenen etkiyi sağlaması için her gün belli dozlarda azar azar alınmasını salık verdiği halde, Elen'in, İhtiyar Kontun kendisinden kuşkulanasına ve ayrıca bugüne kadar yazdığı hiçbir mektuba (kocasını olacak o aşşığılık, o ahlaksız) Piyer'den bir cevap alamayışına dayanamayarak, o ilaçtan bir seferde büyük miktarda içtiği için, yardım yetiştirilene dek acılar içinde kıvrana kıvrana ölüşü en ince ayrıntılarına inilerek anlatılıyordu. Söylentilere bakılırsa Prens Vasili ile İhtiyar Kont, İtalyan'ın yakasına yapışacak olmuşlar ama beriki zavallı merhumeden kalma öyle birtakım mektuplar çıkarıp bunların burnuna dayamış ki, İhtiyar Kont da, Prens Vasili de hemen yelkenleri suya indirivermişler.

Konuşmalar genellikle üç üzücü konu çevresinde dönüp dolaşıyordu: İmparatorun habersiz bırakılışı, Kutaysov'un yitirilişi ve Elen'in ölümü.

Kutuzov'un kuryesinden üç gün sonra Moskova'dan Petersburg'a bir çiftlik ağasının gelişiyile, Moskova'nın Fransızlara teslim edildiği haberi bir anda tüm Petersburg'a yayılıverdi. Bu kadarı da olmazdı artık! İmparatorun durumunu bir düşünsenize! Kutuzov bir haindi! Prens Vasili bile, kızının ölümü dolayısıyla başşığına gelenlere, sefih ve kör bir bunaktan başka şey beklenemeyeceğini söylüyordu (Onu dinleyenler de onun daha geçenlerde Kutuzov'u öve öve göklere çıkardığını unutmş olmasını, kızının ölümünden duyduğu üzüntüye vererek kendisini hoş görüyorlardı).

"Rusya'nın kaderinin böyle bir adamın ellerine teslim edilebilmiş olmasıdır asıl şaşılması gereken!" diyordu Prens Vasili.

Henüz resmen doğrulanmadığı için, haberin gerçeği yansıtıp yansıtmadığını tartışanlar da çıkıyordu, ama yirmi dört saat sonra Kont Rostopçin'den gelen kuryenin getirdiği mektupta şöyle deniyordu:

“Prens Kutuzov, yaveriyle yolladığı mektubunda benden, orduyu Ryazan yoluna çıkarmak üzere kılavuz olarak zabıta memurlarını görevlendirmemi talep etmektedir. Mektubunda, Moskova'yı üzümlere terk etmek zorunda olduğunu bildirmektedir. Haşmetmeab! Kutuzov bu kararıyla başkentin ve imparatorluğun kaderini belirlemiş oluyor. Ülkemizde ululuk ve kutsallık adına ne varsa hepsini bağrında toplamış olan ve zatı devletlerinin atalarının küllerinin de bulunduğu bu kentin düşmana bırakıldığını öğrenmek ulusumuz için çok büyük bir sarsıntı olacaktır! Ordu nereye giderse, ben de ardından gideceğim. Önemli her şeyi kentten taşıtırdım; bana da sadece oturup vatanımın kara bahtına ağlamak kaldı!”

İmparator bu mektubu alınca, Kutuzov'a Prens Volkonski ile aşağıdaki mektubu yolladı:

“Prens Mihail İleriyonoviç! 29 Ağustos'tan beri sizden hiçbir haber alamadığım halde, Moskova garnizon komutanının Yaroslavl üzerinden yolladığı ve 1 Eylül'de elime geçen mektuptan sizin, ordunuzla birlikte Moskova'yı terk etme kararı aldığınızı üzümlere öğrenmiş bulunuyorum. Bu haberin üzerimde yaratacağı etkiyi kendiniz de tahmin edebilirsiniz. Hele, bu konuda sizden hiçbir haber çıkmayışı, derin üzümlere ve şaşkınlığımı daha da arttırıyor. Bu mektubu size Yaver General Prens Volkonski eliyle yolluyor ve gerek ordunun durumunu, gerek bu hazin kararı almanıza yol açan nedenleri sizden öğrenmek istiyorum.”

III

Moskova'nın terk edilışinden dokuz gün sonra bu olayı resmen bildirmek üzere Kutuzov'un kuryesi Petersburg'a ulaştı. Haberi getiren kurye, tek kelime Rusça bilmediğı halde kendinden

söz ederken hep, “yabancıyım ama ruhumla ve yüreğimle Rus’um ben!” diyen Michaud adlı bir Fransız’dı.

İmparator kuryeyi Taç Ada’daki sarayının çalışma odasında hemen huzura kabul etti. Savaştan önce Moskova’yı ömründe bir kez bile görmediği ve bir kelime Rusça bilmediği halde yine de bu Michaud cenapları, (anılarından öğrendiğimize göre) *dont les flammes éclairaient sa route** Moskova’nın yangın haberini *notre tres gracieux souverain’in*** huzurunda tekrarlarlarken meğer çok duygulanmış.

Michaud cenaplarının üzüntüsüyle Rus halkının üzüntüsü arasında herhalde dağlar kadar fark vardır, ama yine de onu İmparatorun çalışma odasına aldıklarında adamın yüzünde öylesine üzgün bir ifade vardı ki, İmparator hemen sormaktan kendini alamadı:

“Bize kötü haber mi getirdiniz, albay?”

Michaud, içini çekip gözlerini yere indirerek, “Çok kötü, Majestel!” cevabını verdi. “Moskova’nın terk edildiği haberini getirdim.”

Yüzüne aniden kan hücum eden Hükümdar acele acele sordu:

“Kadim başkentimizi bir muharebe bile vermeden mi terk ettiler yani?”

Kutuzov’un kendisine söylediği biçimde, raporu ağızdan aynen ilettili Michaud. Raporda, Moskova önünde savaşmanın olanaksızlığına değinildikten sonra geriye iki şıktan birini seçmek kaldığı; ya Moskova’yla birlikte orduyu da kaybetme tehlikesini göze almak ya da sadece Moskova’yı kaybetmeye razı olmak zorunda kalındığı ve Başkomutanın ikinci şıkkı yeğlediği belirtiliyordu.

Michaud’un anlattıklarını hiç konuşmadan, adamın yüzüne de hiç bakmadan sessizce dinledi Hükümdar.

“Düşman kente girdi mi?” diye sordu.

“Evet, Majeste. Şimdiye kadar kentten geriye kül yığınınından başka bir şey kalmamıştır herhalde,” dedi Michaud; dedi ama İmparatorun yüzünü görünce de dediğine bin pişman oldu. Çar derin

* Fr. Yolunu alevlerinin aydınlattığı... –çev.

** Fr. Çok lütufkâr Hükümdarımızın... –çev.

derin ve sık soluk alıyor, alt dudağı titriyordu; güzel mavi gözleri dolu dolu olmuştu.

Ama bu durum sadece bir an sürdü. İmparator gösterdiği zayıflıktan ötürü kendi kendine kızar gibi birden kaşlarını çattı, başını dikleştirdi ve hiç titremeyen bir sesle Michaud'ya şöyle dedi:

“Bütün bu başımıza gelenlerden anlıyoruz ki, albay, Cenabı Hak bizden büyük fedakârlıklar beklemektedir... Tüm varlığımızla kendimizi yüce Allah'ın iradesine teslim etmeye hazırız biz... Yalnız, siz bana şunu söyleyiniz Michaud; kadim başkentimizi dövüşmeden terk eden ordumuzun durumu siz oradan ayrıldığınız sırada nasıldı sizin gözünüzde? Bir korku, bir yılgınlık gözünüze çarpmadı mı?”

Lütüfkâr Hükümdarının sükûnetine tekrar kavuştuğunu gören Michaud'nun da içi rahatlamıştı ama yine de kendini bir anda toparlayıp İmparatorun dolambaçsız cevap gerektiren bu tepeden inme sorusuna şıp diye cevap veremedi.

Zaman kazanmak için, “Sadık bir askere yaraşır biçimde içtenlikle konuşmama Majesteleri izin verirler mi?” diye sordu.

“Albay, bizim her zaman için istediğimiz budur,” diye cevap verdi Hükümdar. “Bizden hiçbir şeyi saklamayınız; her şeyi olduğu gibi bilmek isteriz.”

Bu arada, vereceği usturuplu cevabı kafasında tasarlamış bulunan Michaud dudaklarında belli belirsiz, bilmişçe bir gülümsemeyle “Majesteleri!” dedi. Michaud, asla saygısızlık olarak karşılanmayacak hafif şakayla karışık bir kelime oyunu hazırlamıştı kafasında. “Majesteleri, ben yanlarından ayrıldığımda, sıra neferlerinden en yüksek komutanlarına kadar, istisnasız tüm orduya egemen olan duygu kahredici bir korku idi.”

Sertçe kaşlarını çatan İmparator, “Nasıl olur?” dedi. “Bizim Ruslarımız talihsizlik karşısında cesaretlerini nasıl yitirmiş olabilirler?.. Asla!”

Michaud da, hazırladığı kelime oyununu döktürmek için zaten böyle karşılık bekliyordu.

Hafif şakacı bir tonla, ama saygıyı da asla elden bırakmaksızın, “Efendimiz!” diye başladı lafa. “Onların bütün korkusu, iyi

yürekliğine sınır bulunmayan Majestelerinin bu iyi yüreklilikleri yüzünden barışa razı olmalarıdır.” Rus ulusunun bu temsilcisi, hemen ardından da lafını şöyle bağladı:

“Onlar dövüşmek için ve canlarını feda etmek suretiyle hükümdarlarına olan bağlılıklarını kanıtlamak için yanıp tutuşuyorlar...”

İçî rahatlayan İmparator, “Aaah!” diye bir ünlem koyverdi ve gözlerinin içi sevinçten ışıldayarak Michaud’nun omzunu tapışladı.

“İçimizi rahatlattınız, albay!” dedi ve başını önüne eğip bir süre konuşmadan durdu.

Sonra başını kaldırdı, gövdesini dikleştirdi ve tüm azametini takınmakla birlikte okşayıcı bir ses tonuyla şöyle dedi:

“Pekâlâ, öyleyse orduya geri dönünüz ve gerek bizim kahraman askerlerimize, gerek gittiğiniz yerlerde karşılaşıacağınız tebaamızdan herkese şunu söyleyiniz ki, tek neferimiz de kalmadığı zaman bizzat kendimiz zadedânın başına geçip sadık köylümüzü de arkamıza alarak mülkümüzün en son kaynaklarını dahi kullanacağız. İmparatorluğumuzun kaynakları hâlâ düşmanımızın sandığından çok daha zengindir.” İmparator konuştuğuça coşuyor, coştukça açılıyordu. Heyecandan ıslıl ıslıl parlayan güzel gözlerini gökyüzüne doğru çevirerek, “Ama eğer Kudreti İlahî,” diye sürdürdü konuşmasını, “atalarımızın tahtı üzerinde soyumuzun saltanatının sürmemesini takdir buyurmuşsa, biz de o zaman iktidarımızın elinin yettiği tüm olanakları tükettikten sonra sakalımızı ta buraya kadar (deyip eliyle göğsünün ortasını gösterdi) uzatır, fedakârlıklarını takdirden aciz olmadığımız sevgili halkımızın ve sevgili vatanımızın utanç vesikasını imzalamaktansa, gider, köylülerimizin en aşağı tabakasıyla patateslerini bölüşürüz.”

İmparator bu sözleri büyük bir heyecan içinde söyleyip bitirdikten sonra, gözlerinin dolduğunu Michaud’dan saklamak ister gibi birden sırtını dönerek odanın öbür ucuna gitti. Orada birkaç dakika durduktan sonra geniş adımlarla geri döndü ve Michaud’nun kolunu dirseğinin altından sertçe kavradı. İmparatorun yakışıklı,

sevecen bir yumuşaklık taşıyan yüzü heyecandan kıpkırmızı kesilmişti, gözleri de azim ve öfkeyle ışıldıyordu.

“Albay Michaud, size burada söylediklerimizi sakın unutmayınız. Belki bir gün bunları siz de biz de zevkle hatırlayacağız... Ya Napolyon, ya biz!” diyerek göğsüne dokundu. “İkimizin birden saltanat sürmesine imkân yok. Biz de bunca zamandır kendisini iyice tanıdık, bundan sonra aldatamaz bizi artık...”

İmparator kaşlarını çatarak bir an sustu.

Ruhuyla ve yüreğiyle Rus olan Michaud cenapları (ileride her fırsatta kendisinin de tekrarlayacağı üzere) bu sözleri duyup, İmparatorun gözlerindeki o dönmez azmin çelik pırlırtısını da görünce bu görkemli anın havasına kapılarak gerek kendi gerek kendisinin bir temsilcisi olduğuna inandığı Rus halkının duygularını şu sözlerle dile getirdi:

“Efendimiz! Şu anda Majesteleri ulusumuzun zaferinin ve Avrupa'nın kurtuluşunun altına imzasını atmış bulunuyor!”

İmparator başının belli belirsiz bir hareketiyle, Michaud'nun huzurdan ayrılmasına izin verdiğini belirtti.

IV

Rusya'nın yarı yarıya işgal edildiği, Moskova halkının kentlerini bırakıp uzak taşra illerine kaçtığı, yurdu savunacak asker toplamak için celp üstüne celp kararnamelerinin çıkarıldığı göz önüne alındığında, o zamanı yaşamamış olan bizler ister istemez, o günlerde küçüğünden büyüğüne kadar tüm Rus ulusunun yurdunu kurtarmak için çırpınmaktan, fedakârlıklarda bulunmaktan ya da ülkenin çöküşüne ağlamaktan başka bir işle uğraşmadığını sanırız. O yılları anlatan bütün öykülerde, o günlere ilişkin bütün söylencelerde –ayrıcasız tümünde– Rus ulusunun fedakârlıklarından, yurtseverliğinden, yiğitliklerinden, yurdu için katlandığı sıkıntılardan, yurdu için çektiği acılardan söz edilir sadece. Oysa durum aslında hiç de öyle değildi. Bize öteki türlü gelişinin nedeni, o dönemin koşulları içinde bizim sadece halkın genelini ilgilendiren

büyük çaptaki tarihsel olayları görüp, o günün insanların küçük kişisel çıkarlarının da var olduğu gerçeğini göz ardı etmemizdir. Gerçek yaşamda, anında karşılanması gereken küçük kişisel çıkarlar her zaman için halkın genel çıkarının o kadar üstünde, ondan o kadar daha önemli bir yer tutar ki, bunların yanında o genel çıkar düşünülmez olur hatta hiç fark edilmez bile. O dönem insanların büyük bölümü de tüm ulusun ortak çıkarı açısından genel gidişatla hiç ilgilenmeyip, yalnız kendi özel sorunlarını düşünmekteydiler. Yaşadıkları tarih dönemi içinde genelin çıkarı yüzünden en yararlı rolü oynayanlar da, yalnızca kişisel çıkarlarını düşünen işte bu insanlar olmuştur.

Olayları bir bütün olarak algılamaya çalışıp bu genel tarihsel akış içinde kahramanlık gösterileriyle, kendini feda etmeye kalkışmalarla rol almayı umanlar toplumun en yararsız bireyleriydiler; her şeyi tepetaklak gören bu insanların kamu yararınadır diye giriştikleri her iş, yaptıkları her şey de boş çıkıyordu, tıpkı Piyer'in milis alayı gibi; tıpkı Mamonov'un (Rus köylülerini soyup soğana çeviren) Kazak Alayı gibi; tıpkı sosyete hanımlarının (yaralıları hiçbir zaman ulaşmayan) pansuman gereci olarak keten ditmeleri gibi. Entelektüel görünmeye meraklı, yüksekte atan kendini beğenmişler, Rusya'nın o günkü durumunu tartışmaktan başka ellerinden bir iş gelmeyen ukalalar bile konuşmaları içine o dönemde ister istemez ya bir parça yapmacık ve sahtelik katıyor ya da davranışlarından ötürü kimsenin aslında suçlayamayacağı kişilere çamur atıyorlardı. Bilgi ağacının meyvesini yemeyelim diye bizlere konulmuş olan o yasak, tarihsel olaylar konusunda daha da çarpıcı bir biçimde geçerli kılınmıştır. Tarihin akışı içinde sadece bilinçsizce girilen eylemlerin semere vermesi ve tarihsel bir olay içinde rol alan kişinin bunun önemini kavrayamaması en çok karşılaşılan olgudur. Tarihsel olay içinde rol alan kişi yaptığının bilincine varmaya kalktığı anda, eylemi semeresiz kalmaya mahkûmdur.

O dönemde de Rusya'da gelişen olayların içinde bulunan insanlar, aynı zamanda bu tarihsel olayların bilincine en az varanlardı. Gerek Petersburg'dan, gerek Moskova'dan uzaklardaki taş-

ra illerinde, sırtlarına milis üniforması geçirmiş beyefendiler ile hanımefendiler Rusya için ağıt yakıyor, Rusya'nın kadim başkenti için gözyaşları döküp, fedakârlıktan filan dem vuruyorlardı; oysa Moskova'nın gerisine çekilen ordu içinde ne Moskova'yı fazlaca konuşan vardı, ne de düşünen. Üstelik askerler, yanan Moskova'dan geriye kalan enkazı da gördükleri halde, Fransızlardan bunun öcünü almaya ant filan da içmiyorlardı. Onların aklı alacakları üç aylıklarında, bir sonraki konaklama yerinde, kantini işleten dilber Matriyoşka'daydı.

Nikolay Rostov da fedakârlığından falan değil de sırf savaş onu tam askerliğini yaptığı sırada yakaladığından, bir rastlantı eseri olarak, yurdunun savunmasında hem sürekli hem de gerçekten etkin bir rol oynamaktaydı. Bu yüzden de ne Rusya'da olup bitenler üzerine durmadan kafa patlatıp bundan karamsar sonuçlar çıkarıyor, ne de dolayısıyla, umutsuzluğa kapılıyordu Nikolay. Şayet ona Rusya'nın gidişatı üzerine ne düşündüğünü soracak olsalar vereceği cevap üç aşağı beş yukarı şöyle olurdu: “Bunu düşünmek benim işim değil; bunları düşünmek için Kutuzov var, daha başkaları var. Duyduğuma göre alaylar noksanları tamamlanarak tam mevcutlu olarak yeniden tertiplenecek, bize de daha uzunca bir süre dövüşmek düşecekmiş; eh, durum böyle sürerse ben de bir iki yıla kalmaz alay komutanı olurum artık.”

Nikolay Rostov duruma bu gözle baktığı içindir ki, tümeni için yeni binek atları tedarik üzere Voronej'e gönderileceğini öğrendiği zaman, bir sonraki çarpışmada bulunamayacağına üzülmeğe şöyle dursun, çok da sevindi bu işe. Rostov sevincini kimseden gizlemeye gerek duymadığı gibi, tüm silah arkadaşları da onun bu sevincini paylaştılar.

Borodino Meydan Muharebesi'nden birkaç gün önce Nikolay Rostov, birkaç süvari erini önden yolladıktan sonra, paraları ve gerekli evrakı alıp Voronej'e gitmek üzere posta arabasıyla yola çıktı.

Karınca gibi asker kaynayan; bunca askerin ağırlıklarını taşıyan katarlarla, erzak ve yem arabalarıyla dolup taşan; adım başında bir sahra hastanesiyle karşılaşılan bölgenin dışına çıkabilmenin

ne demek olduğunu –insana her Allah’ın günü gözlerini bir askerî ordugâhta açtığıını hatırlatan askerlerle, askerî arabalarla, açık he- lalarla karşılaşmak yerine bir askerın birdenbire kendini tertemiz köylü kadınları ve erkeklerinin arasında; otlayan hayvanların ya- yıldığı yemyeşil çayırarla çevrili tertemiz ağa konaklarında ya da hancısı bir köşede güzel güzel şekerleme yapan menzil hanlarında bulduğu zaman tadacağı hazzın, duyacağı mutluluğun ne menem bir şey olduğunu– ancak aylarca ve aylarca hiç aralıksız cephede askerlik yapmış olanlar anlayabilir. Rostov da bunları ömründe ilk kez görüyormuşçasına mutluydu. Rostov’un uzunca bir süre gözle- rine inanamayıp, büyük keyif duymasına neden olan şeylerden biri de her birinin peşinde bir düzine subayın dolaşıp askıntı olmadığı, birçok güzel ve sağlıklı kadının ortalıkta rahat rahat gezinmesi, hatta bunların, oradan geçen bir subayın kendileriyle şakalaşma- sından gururlanıp hoşlanmaları idi.

Böyle hayatından memnun bir şekilde, talihine şükürler ederek yolculuğunu tamamlayan Nikolay gece vakti vardığı Voronej’de otele iner inmez hemen ilk iş olarak, cephede çok uzun bir süre- dir hasretini çektiği her şeyden ısmarladı. Ertesi gün, güzelce tıraş olup bir de perdah çektirdikten sonra uzun zamandır giymediği haricilerini sırtına geçirip yetkililere kendini tanıtmaya gitti. İlk olarak bölge milis komutanına uğradı.

Aslında sivil bir memur olup generallik rütbe ve unvanını sonradan –milis kuvvetlerinin başına getirilince– almış bulunan adamcağızın, elde ettiği bu askerî konum ve rütbeden dolayı pek büyüklendiği hemen göze çarpıyordu. Nikolay’ı huzuruna kabul ederken (askerlikte bu işlerin böyle olması gerektiğini düşündü- ğünden) sert bir tavır takındı ve çok önemli bir iş yapıyormuş po- zunda Nikolay’ı ciddi ciddi sorguya çektikten sonra da, Nikolay’ın göreviyle ilgili olarak yapacağı işler konusunda (sanki yetkisi var- mış gibi) kimi yerde onaylayarak, kimi yerde onaylamadan uzun boylu fikir yürüttü. Nikolay’ın keyfi son derece yerinde olduğu için adamın bu tutumuna hiç aldırmadı, hatta kendi kendine eğ- lendi bile.

Milis komutanının yanından ayrıldıktan sonra arabasına binip bu kez de valiye gitti. Ufak tefek, dinç, yapmacıksız, kibirsiz, tatlı bir adamdı vali. Nikolay’a, aradığı türden atları bulabileceği hallerin yerlerini tarif ettikten ve kentte at cambazlığı yapan birisi ile kentin yirmi kilometre kadar dışındaki çiftliğinde yaşayan ve ahırlarında bölgenin en güzel atlarını besleyen zengin bir toprak ağasını salık verdikten başka, kendisinin de elinden gelen hiçbir yardımı esirgemeyeceğine söz verdi.

Nikolay huzurdan ayrılırken vali, “Kont Nikolay Rostov’un oğluydunuz, değil mi?” dedi. “Karım, anneniz hanımefendinin en yakın arkadaşlarından biridir. Perşembeleri hep evdeyizdir biz, bugün de günlerden perşembe, sizi de bekleriz evimize; resmî kıyafete filan gerek yok, nasıl olsa biz bize olacağız.”

Nikolay posta arabaları menzilden arabasının atlarını değiştirip, bölük mutemedini de yanına oturtuktan sonra dörtnala o yirmi kilometre uzaktaki çiftliğin yolunu tuttu. Voronej’deki bu ilk gününde her şey, ama her şey Nikolay’ın gözüne toz pembe görünüyor ve işte bu yüzden –neşeli, iyimser insanların işleri nasıl genellikle yolunda giderse– onun da işleri yağdan kıl çeker gibi, hep rast gidiyordu.

Çiftlik sahibi de eski bir süvari subayı çıktı. Yaşlı bir bekâr, tam anlamıyla bir “at delisi” ve av meraklısı olan adamın mahzeninde bol miktarda eski Macar şarabı, şifalı otlardan yapılmış en az yüz yıllık rakısı, evinde tütün içmek için özel odası, tavlasında da nefis küheylanları vardı.

Daha üç beş kelime konuşur konuşmaz hemen adamla anlaşveren Nikolay, her biri kendi ırkının en güzeli sayılabilecek ve bundan sonra satın alacağı atlar için de (sonradan kullandığı deyimle) birer mostralık oluşturacak tam on yedi tane seçme aygırı altı bin rubleye kapattı. Yemeğe kalıp bol miktarda Macar şarabının da hakkından gelen Nikolay, canciğer oluverdiği taşralı çiftlik sahibiyle birkaç kez kucaklaşarak vedalaştıktan sonra, valinin suaresine zamanında yetişebilmek için arabacıyı hiç durmadan kışkırtıp çok bozuk, berbat bir yol üzerinde arabasını çılğınca

sürmek zorunda bırakarak neşe içinde ve sevincinden uça uça geri döndü.

Başını soğuk suya soktuktan, üstünü değiştikten ve kokular sü-ründükten sonra biraz gecikmiş olarak vali beyin evine gelebilen Nikolay, herhangi bir sitemi peşin peşin karşılamak için, “Geç ol-sun da, güç olmasın!” özdeyişini söyleyerek girdi içeriye.

Gerçi bu bir balo değildi ve Nikolay’a danstan da söz edilme-mişti, ama Katerina Petrovna’nın klavseninde valsler ve son moda İskoç dans havaları çalmadan duramayacağını, dolayısıyla da dans edileceğini bilmeyen olmadığından, herkes buna göre giyinip ba-loya gider gibi gelmişti.

1812 yılında taşra yaşamı yine eskisi gibi sürüp gitmekteyse de ufak bazı değişiklikler, taşra için bazı yenilikler de bunların yaşamına girmişti. Bu değişikliklerden bir tanesi, Moskova’dan bu-ralara birçok zengin ailenin taşınmış olması nedeniyle ortalıkta daha çok hareket görülmesi ve herkese “deve bir akçeye, deve bin akçeye”, “gününü gün etmeye bak” dedirten ve o dönemde tüm Rusya’da egemen olan bir umursamazlık havasının gelişi; bir ta-nesi de çene çalmak için bir araya gelenlerin havadan sudan konu-şacak yerde şimdi Moskova’dan, ordudan ve Napolyon’dan söz açmalarıydı.

Vali beyin evinde toplanmış bulunanlar Voronej sosyetesinin kaymak tabakasını oluşturuyorlardı.

Her kırattan hanımefendiler pek boldu, hatta Nikolay’ın Moskova’dan tanıdığı birkaç bayan da vardı. Ama erkeklerin için-de, göğsü Aziz Giyorgi şövalye nişanıyla süslü bu süvari subayıyla; ordu binekleri tedarikinde eline kimsenin su dökemediği bu iyi aile çocuğu, bu sevimli Kont Rostov ile aşık atabilecek bir kişi bile çıkamazdı. Erkekler arasında, Fransız ordusunda hizmet ederken Ruslara tutsak düşmüş bir İtalyan subayı da vardı; Nikolay, orta-lıkta canlı ganimet gibi dolaşan bu İtalyan subayının varlığı sa-yesinde, kendisinin daha göze çarpar hale geldiğini, oradakilerin gözünde bir Rus savaş kahramanı niteliği kazandığını düşünüyordu. Oradaki herkesin de kendisi gibi düşündüğü inancında olan

Nikolay o yüzden İtalyanla konuşurken nezaketini, ağırbaşlılığını korumaya ve mesafeli durmaya özen gösteriyordu.

Nikolay, husar üniforması içinde buram buram parfüm ve şarap kokuları saçarak salona girdiği ve her önüne gelene, “Geç olsun da, güç olmasın!” özdeyişini söyleyip, onların ağzından da aynı lafın tekrarlandığını duyduğu andan başlayarak, kalabalık bir grup tarafından çembere alınmıştı. Bütün gözlerin bir anda kendisine çevrildiğini gören Nikolay, bu taşra kentinde layık olduğu konumu –yani, bir anda herkesin sevgilisi, herkesin gözdesi oluvermek gibi her zaman için başını döndüren (hele bunca mahrumiyetin üstüne sarhoş bile eden) bir konumu– çarçabuk elde ettiğini anladı. Nikolay, yolculuğu boyunca mola verdiği her menzil istasyonunda, gecelediği her handa karşılaştığı garson kızlara, konuk olduğu ağa evlerindeki hizmetçi kızlara yaptığı şakalarla tümünün de gönlünü hoş etmişti ama evlisiyle bekâriyle hepsi de onun ilgisini çekebilmek için can atan bu kadar çok sayıda hanımın bir araya toplandığını da ömründe görmemişti. Bu bakımdan, vali beyin evine hiç diyecek yoktu doğrusu. Evli genç hanımlarla, evlenmemiş genç kızlar Nikolay’a kırtıp dururlarken, büyük hanımlar da, Nikolay’ı gördükleri anda, bu yakışıklı, uçarı, aslanlar gibi süvari subayını baş göz etmek için kolları sıvamışlardı bile. Rostov’u yakın akrabalarından biri gibi evine kabul edip hemen ona “Nikolay” demeye başlayan Katerina Petrovna (valinin hanımı) da bunlar arasındaydı.

Katerina Petrovna klavseninin başına geçip valsler ve İskoç dans havaları çalmaktan geri kalmadı ve bu sayede Nikolay, bu konudaki hünerleriyle de taşra sosyetesinin yüreklerini bir kez daha fethetme fırsatını buldu. Nikolay, doğaçlama dans figürleriyle –bir parça aşırıya kaçsa da– bu insanları şaşkınlıktan şaşkınlığa düşürüp hepsini hayran bıraktı. Herkesi hayran bırakması bir yana, o gece nasıl böyle dans edebildiğine kendi de şaşıtı. Moskova’dayken ömründe hiç böylesine dans ettiğini hatırlamıyordu; hoş, bu kadar serbest bir üslupta dans etmek Moskova’da hoş karşılanmayacak bir “hafiflik” sayılacağı için bunu zaten göze alamazdı. Oysa burada, olağanüstü bir şeyler yaparak bu insanları hayretler içinde

bırakmayı âdeta bir görev sayıyordu; o insanlar da, daha önce hiç görmedikleri bu yeniliklerden böyle taşra köşelerinde habersiz kalışlarına hayıflanıp, Moskova’da ve Petersburg’da bu işler herhalde hep böyle oluyordur diye düşünüyordular ister istemez.

Nikolay o akşam dikkatini en çok, orali bir devlet memurunun karısı olan mavi gözlü, ufak tefek, tombulca bir sarışına verdi. Yaşamın tadını çıkarıp gününü gün etmeye bakarken, başkalarının karılarının sırf kendilerinin paşa gönüllerini hoş etmek için yaratıldıklarını sanan bütün genç erkekler gibi ve aynı saflıkla gözü başka bir şey görmeyen Rostov da o hanımın yanından hiç ayrılmıyor, üstelik sanki kocasıyla aralarında dile getirilmeyen özel bir anlaşma varmış da, onun karısıyla, Nikolay’ın birbirine ne kadar yakıştığını her ikisi de (yani kadının kocasıyla Nikolay) çok iyi bildikleri için durumu doğal karşılıyorlarmış gibi, kadının kocasına fazlaca iltifatkâr davranıyordu. Nikolay böyle sanadursun, hiç de öyle düşünmeyen koca, Rostov’a olabildiğince soğuk durmaya çalışıyordu. Gelgelelim Nikolay öylesine içtenlikli, öylesine saf bir neşeyle dolup taşıyordu ki, onun bu neşesine adam da birkaç kez kendini kaptırır gibi oldu. Bununla birlikte gecenin ilerleyen saatlerinde genç kadının yüzü gittikçe daha çok kızarıp, neşesi gittikçe artarken, buna karşılık kocası gittikçe sarardı, gittikçe somurttu ve sonunda öyle bir durum ortaya çıktı ki, sanki karı koca neşe ve somurtkanlık konusunda aralarında iş bölümü yapmışlar gibi, beriki somurturken öteki neşelenir, öteki somurturken, beriki neşelenir oldular.

V

Nikolay dudaklarından hiç eksik olmayan gülümsemesiyle, oturduğu koltuktan hafifçe öne eğilmiş ve sarışın dilbere iyice sokulmuş durumda, Yunan mitolojisinden aldığı ilhamla iltifatlar yağdırıyordu kadına.

Dapdaracık süvari pantolonunun içindeki bacaklarının konumunu fiyakalı hareketlerle ikide bir değiştirip çevresine parfüm kokuları saçarak ve hayranlık okunan bakışlarını kâh güzel hanım

arkadaşının üstünde, kâh kendi üzerinde –özellikle de düzgün çizgileri Essen çizmelerinin içinden bile belli olan biçimli bacakları üzerinde– dolaştırarak bu ufak tefek sarışın dilbere, Voronej’den bir hanım kaçırmaya niyetlendiğini anlatıyordu Nikolay.

“Neye benziyormuş, bu hanım?”

“Olağanüstü; bir ilaheye benziyor. Gözleri... (Nikolay gözlerini sarışının gözlerinin içine dikti) masmavi, dudakları mercan, teni fildişi, omuzlarıysa... (sarışının omuzlarına çevirdi gözlerini) Di-ana’nınkilerden farksız...”

Sarışının kocası o sırada yanlarına gelerek bir karış suratla karısına ne konuştuklarını sordu.

Nikolay büyük bir nezaketle hemen ayağa fırladı.

“Buyursunlar, Nikita İvaniç!” dedi ve şakalarından yoksun kalmasın diye sanki deminden beri adamın gelmesini bekliyormuş gibi, Voronej’den sarışın bir dilberle kaçmak istediğini ona da anlatmaya koyuldu.

Adam dudaklarında buz gibi bir gülümsemeyle dinlerken, karısının yüzünde güller açıyordu. Vali beyin iyi yürekli hanımı, yüzünde hafif sitemli bir ifadeyle Nikolay’a yaklaştı.

“Anna İgnatyevna sizinle tanışmak istiyor, Nikolay,” dedi. Bunu öyle bir tonda söyledi ki, Anna İgnatyevna’nın çok önemli biri olduğunu hemen anladı Nikolay. “Hadi benimle geliniz, Nikolay. Size Nikolay dememde bir sakınca olmadığını söylemişsiniz, izin vermişsiniz, değil mi?”

“Aşk olsun, cici teyzeciğim, pek tabii! Kimmiş bu hanım?”

“Anna İgnatyevna Malvintseva. Adınızı yeğeninden duymuş, yeğenini ölümden kurtarmışsınız. Kim olduğunu tahmin edebildiniz mi?”

“O kadar çok insanın hayatını kurtardım ki!” dedi Rostov.

“Kurtardığınız insan, Anna İgnatyevna’nın yeğeni, Prenses Bolkonskaya. Kendisi de şimdi burada, Voronej’de, teyzesinin yanında kalıyor. Hele, hele! Kızarıverdiniz! Yoksa siz?”

“Aaa, hiç de sandığınız gibi değil emin olunuz, cici teyzeciğim.”

“Aman! Peki peki! Siz de az değilmişsiniz yani!”

Vali beyin hanımı Nikolay'ı aldı, tepesinde gök mavisi hotozu bulunan çok uzun boylu, çok da şişman bir hanımın yanına götürdü. Hotozlu hanım, kentin en ileri gelen kişilerle oynadığı kâğıt oyununu biraz önce bitirmişti. Prenses Mariya'nın teyzesi Madam Malvintseva işte bu hanımdı. Genç yaşta dul kalan ve hiç çocuğu olmayan bu zengin hanım eskiden beri Voronej'de otururdu. Nikolay geldiğinde, Madam Malvintseva ayakta, kumar borcunu ödemekle meşguldü. Gözlerini kısarak kibirli kibirli Nikolay'a şöyle bir baktıktan sonra tekrar döndü, oyunda kendisini yeni parasını alan generali haşlamaya devam etti.

Neden sonra Nikolay'a elini uzatarak, "Sizi tanıdığımıza sevindim yavrum. Mutlaka bize de beklerim," dedi.

Prenses Mariya ile merhum pederinden (Prenses Mariya'nın babasını teyze hanımın hiç sevmediği hemen anlaşılıyordu) biraz söz edip, (keza, hiç hoşlanmadığı belli olan) Prens Andrey'in sağlığını da üç beş kelimeyle Nikolay'a sorduktan sonra, burnunun yeli harman savuran bu yaşlı hanımefendi, davetini tekrarlayarak Nikolay'ı savdı.

Nikolay geleceğine söz verdikten sonra bel kırarak yaşlı hanımı selamlarken yine yüzü kızardı. Prenses Mariya'nın adı geçince, her nedense üzerine tuhaf bir utangaçlık, hatta çekingenlik geli-vermişti.

Madam Malvintseva'nın yanından ayrıldıktan sonra canı dans etmek isteyen Nikolay sarışın dilberi dansa kaldırmaya yönelecek olursa da, valinin hanımı ufak tumbul eliyle genç süvariye üniforma ceketinin yeninden hafifcecik çekip, bir diyeceği bulunduğunu söyleyerek onu aldı, oturma odasına götürdü; odada bulunanlar valinin hanımının geldiğini görünce onu rahatsız etmiş olmamak için hemen odayı boşalttılar.

Yüzünden iyilik akan vali hanımı, ciddi bir ses tonuyla, "Bakın benim aziz dostum," diye başladı lafına, "doğrusu bu tam da size göre bir kısmet; onu size yapıvereyim, ister misiniz?"

"Kimi kastettiğinizi anlayamadım, cici teyzeciğim," dedi Nikolay.

“Canım, sizi Prensesle baş göz ediverelim, diyorum. Katerina Petrovna sizin için Lili’yi düşünüyor ama ben hayır diyorum, Prenses çok daha uygun bence. Yapayım, ister misiniz? Hiç kuş-kum yok, anneniz de bana dua edecektir. Prenses de pek şeker kızdır doğrusu! Hem hiç de o kadar çirkin sayılmaz.”

Nikolay bu “çirkin” lafından gocunmuş gibi, “Yok canım, niye çirkin olacaktı?” diye atıldı, sonra da, ağzından çıkanların ne anlama çekilebileceğini zerre kadar düşünmeksizin ekledi: “Valla-hi, cici teyzeciğim, ben bu konuda tam bir asker gibi düşünürüm: Ne ille şu ya da bu olacak diye dayatırım, ne de ayağıma gelen kıs-meti teperim.”

“Bakın ama iyi düşünün! Bu işin şakası makası yoktur, karış-mam sonra!”

“Hiç şaka olur mu, canım?”

Vali beyin hanımı kendi kendine söylenir gibi, “Evet, evet,” dedi. “Yalnız, size söylemek istediğim başka bir şey daha var, ta-mamıyla aramızda siz şu öbür hanımla, hani şu sarışınla biraz faz-laca ilgilendiniz. Kocasının haline insanın acıyası geliyor, yani...”

Nikolay bütün saflığı ve bütün içtenliğiyle, “Aaaa, yapmayı-ım! O adamcağızla biz ne güzel ahbaplık ediyorduk!” dedi. Kendisi için gelip geçici bir eğlence, vakit geçirmesini sağlayan bir şaka oluşturan şeyin, başkaları tarafından hiç de aynı biçimde kabul edilmeyebileceğini düşünemiyordu.

O gece geç vakit *supe* için sofraya oturduklarında birdenbire kafasına dank ediverdi: “Yahu, ben neler saçmaladım valinin ha-nımına öyle? O da şimdi tutacak, benim için sahiden çöpçatanlık yapmaya kalkacak. Eeee, Sonya ne olacak peki?..”

Nikolay ev sahiplerine iyi geceler dileyip veda ederken, valinin hanımı anlamlı anlamlı gülümseyerek ona, “Ama unutmaca yok ha,” deyince, Nikolay kadını kenara çekti.

“Bakın cici teyzeciğim, ben size işin doğrusunu söyleyeyim...”

“Neymiş bakayım işin doğrusu? Gelin, gelin, oturun bakayım hele şöyle.”

Nikolay kafasının içinde biriktirdiği (anasına, kız kardeşine hatta en yakın arkadaşına bile açamayacağı) en mahrem düşünce-

lerini, kendisine tamamıyla yabancı sayılabilecek bu kadına açmak için aniden, karşı konulmaz bir istek, bir içtepi duyurmuştu. Daha sonraları, bu hiçbir nedene dayanmayan, hiçbir açıklaması da bulunmayan “iç dökme hevesini” hatırladığı vakit bunu o zamanki toyluğunun verdiği bir yiğitlik –şövalyece bir dürüstlük– gösterisinde bulunma hevesine yoracaktı. Oysa onun sonradan hafifseyeceği –hep de böyle olur, bu gibi olaylar hep hafifsenir sonradan– bu olay gerek Nikolay açısından, gerek onun tüm ailesi açısından çok önemli sonuçlar doğuracaktı.

“Bakın cici teyzeciğim, durum şöyle. Ne zamandan beridir anneciğim zengin bir kız bulup beni evlendirmek istiyor ama para için evlenmenin düşüncesi bile bana tiksinti veriyor.”

“Ah, sizi çok iyi anlıyorum,” dedi vali beyin karısı.

“Ama Prenses Bolkonskaya’ya gelince, iş değişiyor. Size doğrusunu söyleyeceğim: Birincisi, Prensesten çok hoşlanıyorum; onda beni kendisine çeken bir şey var. Ayrıca, kendisiyle tanışmamız da öylesine tuhaf koşullar altında oldu ki, ben buna alın yazısı diyorum. Hele bir de Prensesin uzun zamandır anneciğimin gönlünde yatan, ama benim bir kerecik bile yüzünü görmediğim –bilirsiniz, hep böyle birbirinin yüzünü bile görmeden evlenir insanlar– bir kişi olduğu hatırlanacak olursa... İkincisi de Nataşa onun ağabeyiyle nişanlı kaldığı sürece, benim Prensesle evlenmeyi hayal bile etmeme olanak yoktu, tabii. Gelgelelim, tam Nataşa’nın nişanı bozulur bozulmaz, kader Prensesi benim karşıma çıkarıveriyor... Bir de daha sonra olanlar... bütün bu olan biten... Ne bileyim, işte... Yalnız bunları ben hiç kimseye anlatmadım, anlatacak da değilim. Bir tek size...”

Nikolay’ın bu açık yürekliliğinden ötürü ona teşekkür etmek istediğini belirtmek için pamuk elini genç adamın kolunun üstüne hafifçe bastırdı valinin hanımı. Nikolay sözünü sürdürdü.

“Kuznim Sonya’yı bilirsiniz ya? Onu seviyorum ben, kendisiyle evleneceğime söz verdim, sözümü tutmaya da kararlıyım. Dolayısıyla, sizin de anlayacağınız gibi, başkasıyla evlenebilmeme...” diyerek, sözünü tamamlamadan kıpkırmızı kesilerek, kekeleyip sustu Nikolay.

“Aman yavrucuğum, canım evladım benim, hiç öyle şey olur mu? Nasıl böyle düşünebiliyorsunuz? Sonya beş parası olmayan bir kız, ayrıca, babanızın işlerinin pek iyi gitmediğini de siz kendiniz söylüyordunuz ya... Hele anneciğiniz, o ne olacak? Ölümüne sebep olursunuz annenizin sonra. Öte yandan, Sonya’da da bir parçacık insanlık varsa böyle yaşamaya katlanabilir mi acaba? Anneciğiniz karalar bağlamış, bütün işleriniz altüst olmuş... Yok, yavrucuğum, yok, öyle şey olmaz, siz de Sonya da bunu anlamalısınız.”

Nikolay susuyordu. Önüne sürülen tez ve tezi destekleyen kanıtlar genç adamın içini rahatlatmıştı. Yine de kısa bir sessizlikten sonra, içine çekerek, “Ne yapayım, cici teyzeciğim, başka çaresi yok ki,” dedi. “Hem bakalım, Prenses beni ister mi? Üstelik kendileri şu sırada yas tutuyor. Yok canım... hiç... olacak iş değil!”

Valinin hanımı, “Canım, ben de sizi hemen yarın evlenesiniz diye sıkboğaz ediyor değilim ki,” dedi. “Durun bakalım, her şeyin bir yolu yordamı vardır.”

Hanımefendinin ufacak, tumbul elinin üstüne bir öpücük kondurarak, “Siz ne yaman bir çöpçatanmışsınız meğer cici teyzeciğiiim!” dedi Nikolay.

VI

Prenses Mariya, Rostov’la Boguçarovo’da karşılaşip tanışmasının ardından Moskova’ya geldiğinde orada yeğeni ve yeğenin öğretmeniyle birlikte kendisini bekleyen bir de mektup bulmuştu. Mektup ağabeyindendi; Prens Andrey ona Voronej’de oturan Malvintseva teyzenin yanına gitmesini öğütlüyor ve hangi yollardan gitmeleri, yollarda nelere dikkat etmeleri gerektiğini anlatıyordu. Yol hazırlıkları, ağabeyini düşünüp üzölmek, yaşamını teyze evinin düzenine uydurmaya çalışmak, yeni yeni yüzlerle karşılaşmak, yeğenin eğitimiyle uğraşmak filan derken, bütün bu iş güç arasında Prenses Mariya, babasının ölümü sırasında ve babasının ölümünden sonra –özellikle de Rostov’la tanıştıktan sonra–, kendisini huzursuz eden o ayartıcı duyguları unuttur gibi olmuştu. Yaslıydı